

Chaos in het hoofd

Column van Fridus Steijlen

Nieuwsbrief Moluks Historisch Museum juli 2018

Vrijdagavond 15 juni was de (voorlopig?) laatste voorstelling van 'Westerling; een broederstrijd' van theatergroep DeltaDua. Plaats van handeling was de Theaterkerk in Bemmelen. In zeker opzicht het hol van de leeuw. De Molukse gemeenschap in Bemmelen bestaat immers uit nazaten van de Molukse mannen die als commando onder Westerling hebben gediend. Slechts een paar van deze 'baretten' is nog in leven. Oom Zefnath Patty bijvoorbeeld. Hij was aanwezig bij de voorstelling. En dan is er ook oom Daan Pattipeilohy die helaas vanwege gezondheidsredenen afwezig was. Ik mocht een inleiding houden en het nagesprek doen.

Oom Zefnath Patty (foto: Jaïr Pattipeilohy)

Het publiek vond de voorstelling mooi en had veel herkend. Toch had de voorstelling voor enkele bezoekers iets meer 'commando's' mogen zijn en iets minder KNIL. Dat het belangrijk is dat ook het verhaal van de commando's wordt verteld werd ook tijdens het nagesprek duidelijk. Aan het einde van mijn inleiding dook ik de overvolle foyer in met ongeveer 250 gasten om kort wat vragen aan oom Zefnath te stellen. Een krasse oude oom van 91 jaar die, omgeven door zijn familie, kort vertelde over dat hij begin jaren vijftig naar Nederland was gekomen, nadat hij drie jaar en tien maanden bij Yogyakarta in de gevangenis had gezeten. Een ander verhaal dus dan het verhaal van de KNIL-soldaat.

Het blijft ingewikkeld om het hele verhaal van de Molukse geschiedenis te vertellen en recht te doen aan de ervaringen van alle 'subgroepen'. Laat staan ook nog het 'Indonesische perspectief' van de broer die de kant van Indonesië had gekozen, want ook over die broederstrijd gaat de voorstelling. François Pical, die de rol vertolkte van de Molukse jongere die koos voor de Indonesische kant, had er wel aan moeten werken. Hij had eerst zijn familie gewaarschuwd dat ze op het podium een andere François zouden zien dan die ze kenden, vertelde hij in het nagesprek. Om zich in de Indonesische vrijheidsstrijder ("Wij zijn gangsters", zegt hij in het stuk) in te kunnen leven ging hij bij zichzelf op zoek. Niet een andere persoon faken maar in jezelf zoeken naar emoties die konden uitdrukken waar die broer, die voor Indonesië koos, voor stond.

Die emoties bleken een taal te zijn die de ervaringen van verschillende groepen binnen de Molukse geschiedenis aan elkaar kan verbinden. In het nagesprek kwam artistiek leider Anis de Jong te spreken over zijn beweegredenen om dit stuk te maken. Daar zat ook een heel persoonlijke kant aan. Anis vertelde dat hij als scholier op de bedrijfsschool van de Verolme scheepswerf in Vlissingen tussen de middag de Molukse ooms die op de werf werkten, observeerde. Hem viel op dat enkelen van hen zich afzijdig hielden en in hun eentje aten of helemaal niet. Zij waren in zichzelf gekeerd. Later begon hij te grijpen dat zij daar misschien wel bezig waren met hun lot. Hoe waren ze op die plek terechtgekomen? Op een scheepswerf in Holland? Verwarring: het dienen voor de Nederlanders, de oorlog, naar Nederland gaan en niet naar de Molukken, en dan ontslagen worden en terechtkomen als arbeider op een scheepswerf. Al die dingen samen moeten voor een chaos in die hoofden hebben gezorgd. "Dit heb ik niet gewild, g.v.d.", moeten ze in hun hoofden hebben geschreeuwd.

Het is die chaos in het hoofd die Anis in het stuk wilde brengen. Het is ook die chaos in de hoofden van de eerste generatie die voor het publiek herkenbaar was. De emotie waarmee die chaos in het stuk werd neergezet overbrugde verschillen tussen KNIL en commando's.

En de enige aanwezige commando? Het stuk werd in het Nederlands gespeeld. Dat is niet de dagelijkse taal van Oom Zefnath. Maar hij herkende volstrekt wat er gebeurde. Toen Westerling op het toneel verscheen herkende Oom Zefnath hem meteen aan zijn kleding en houding: "Itu dia!" (dat is hem).

(bron: www.deltadua.com)